

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

OBRAZOVANJE U ZATVORU: NAČIN DA SE BUDE SLOBODAN

(Projekat br: 2018-1-RS01-KA104-000304)

IZVEŠTAJ SA MOBILNOSTI: SANTA MARIA A VICO (ITALIJA)

15.04.2019. – 18.04.2019.

Od 15. aprila do 18. aprila 2019. godine realizovana je prva aktivnost mobilnosti u okviru međunarodnog projekta „Obrazovanje u zatvoru: način da se bude slobodan“, podržanog od strane Erasmus+ Programa Evropske unije. Prva aktivnost je obuhvatala odlazak na jug Italije, u grad Santa Maria a Vico, u blizini Napolja kako bismo se upoznali sa zatvorskim sistemom, kao i praksom obrazovanja zatvorenika. Domaćin nam je bila volonterska organizacija „Koine“, koja organizuje programe neformalnog obrazovanja za zatvorenike.

Kampanija, oblast na jugu Italije kojoj pripada grad koji smo posetili, je jedna od oblasti koja ima najmanje zastupljenih obrazovnih programa u Italiji. Kao i Srbija, i Italija se suočava sa manjkom prostora u zatvorima. Zatvori su prenaseljeni, pa usled toga nedostaje prostor za obrazovanje. Većinu zatvorenika čine muškarci, a broj zatvorenika iz drugih zemalja je u porastu. I druge poteškoće sa kojima se suočavaju su slične onima u Srbiji, nivo motivacije zatvorenika za uključivanje u obrazovne programe je veoma nizak. Kadrovska struktura zaposlenih u zatvoru je slična između ove dve zemlje. Kako je struktura profila veoma nedefinisana, u zatvoru rade ljudi najrazličitijih struka, kao što su: psiholozi, psihoterapeuti, sociolozi, treneri i drugi stručnjaci. Ne postoje precizni podaci o broju povratnika, a nedostatak posla i siromaštvo se navode kao najčešći razlog za povratak kriminalu. Tek svaki peti zatvorenik nađe posao nakon odslužene kazne.

Osnovni cilj obrazovanja u zatvorima Italije je opismenjavanje, gde su se od osnivanja takvih škola 1958.godine opismenjavali isključivo Italijani, dok su današnji kursevi sve više usmereni na strance, zbog povećanog broja migranata u Italiji. Reforma penološkog sistema od 1975.godine

kao ključne elemente tretmana u zatvoru podrazumeva rad, religiju i obrazovanje, kao i kulturne, rekreativne i sportske aktivnosti. Teži se individualizaciji u tretmanu i prilagođavanju potrebama samih zatvorenika. Zakonom je utvrđeno da bi usmereno obrazovanje i obuke trebalo da budu dostupni u zatvoru, kao i mogućnost srednjeg obrazovanja i pristup univerzitetu. Danas je opismenjavanje, odnosno učenje italijanskog jezika usmereno je na inostrane zatvorenike, dok je italijanskim zatvorenicima i dalje pretežno dostupno srednje i visokoškolsko obrazovanje, stručne obuke i kulturne i umetničke sekcije. Obrazovne kurseve izvode Provincijalni centri za obrazovanje odraslih koji imaju istu autonomiju, svoje osoblje, administrativna tela. Provincijalni centri su u bliskoj vezi sa lokalnim vlastima, poslodavcima i profesionalcima .

Na sastanku prvog dana, sastali smo se sa predstavnicima organizacije „Koine“. Oni su nam predstavili kako izgleda njihov penološki sistem, pravna regulativa, stanje u praksi. Takođe, predstavili su nam mnoge programe koje zajedno sa zatvorenicima realizuju, među kojima su se posebno istakli programi sa umetničkom tematikom, kao što su dramske radionice i radionice umetničkih performansa. Primetili smo da je italijanski zatvorski sistem sličniji, ali u mnogo otvoreniji za volontere i lokalnu zajednicu koji žele da se uključe u resocijalizaciju zatvorenika.

Organizacija „Koine“ nam je organizovala još dve posete – posetu organizaciji „Leo Amici“ i gradonačelniku Santa Maria a Vica.

Primer formalne, neformalne i stručne obrazovne prakse u Italiji i uticaj na zapošljivost nakon kazne se možda najbolje može posmatrati kroz primer fondacije „Leo Amići“ u Kazerti. Bivši zavisnici, odnosno oni koji su već dobili medicinski tretman sami izražavaju želju za dolaskom u rehabilitacioni centar u Kazerti. Donja starosna granica je 18 godina, dok gornja ne postoji. Boravak u centru se smatra velikim benefitom i niko ne pokazuje želju za odlaskom, stoga je obezbeđenje minimalno. Organizuje se grupna i individualna psihoterapija. Psihoterapeuti ističu da je u njihovom radu ključno naći motivaciju kod štićenika za promenom i radom na sebi. Psihoterapijske seanse održavaju se u periodu od 18 do 36 meseci, a maksimalno trajanje procesa rehabilitacije u ovom centru može biti do 6 godina. Osim psihoterapeuta, od velikog je značaja angažovanost članova porodice u sveukupnom tretmanu i resocijalizaciji. Štićenici su uključeni u raznovrsne umetničke, kulturne i rekreativne aktivnosti. Poseban značaj u ovom centru pridaju

muzici, plesu i teatru. Postoje još i čitalački klubovi, radionice, poljoprivredne aktivnosti. Izražene su obuke za manuelne profesije (pica majstori, tehnički poslovi, poljoprivreda) od kojih se očekuju da podstaknu zapošljivost po završetku programa. U ovom procesu postoje lica koja su zadužena za praćenje napretka svakog štićenika – od zatvora i advokata, preko procesa rehabilitacije sve do izlaska i potrage za posлом.

Treća organizovana poseta, bila je poseta gradonačelniku Santa Maria a Vicu. Pored gradonačelnika, i nas – gostiju, ovoj poseti su prisustvovali i drugi predstavnici kao što su zaposleni u centrima za socijalni rad, zaposleni u srednjem obrazovanju koje se organizuje u zatvorima, nastavnici raznih stručnih kurseva, kao i predstavnici službe koja prati zatvorenike nakon izlaska iz zatvora. Zbog nešto konfuznije organizacije, ali i slabijeg poznavanja engleskog jezika od strane italijanskih domaćina, nismo uspeli da „uhvatimo“ svaki detalj. Ali, ono što je nama ostalo kao veoma važan zaključak, i nešto na čemu treba intezivno raditi, svakako jeste praćenje zatvorenika nakon izlaska iz zatvora. I u Srbiji, ali se tokom ove mobilnosti pokazalo i u Italiji, još uvek nisu pronađeni odgovarajući mehanizmi za praćenje zatvorenika nakon napuštanja zatvora.

Iskustvo iz Italije bi moglo da se implementira u naš sistem, a naročito zbog toga što već postoji sličan način rada i u domaćim kazneno-popravnim institucijama. Ovde su slabija finansijska sredstva i manje su uključene porodice osuđenika. Naše institucije su pretežno zatvorenog tipa, veće je i obezbeđenje. Ono što se čini kao prednost Srbije u odnosu na Italiju jeste to što se kod nas veća pažnja pridaje akademskom postignuću. Diplome osnovne i srednje škole, kao i raznovrsnija ponuda obuka za profesije je nešto što bi moglo da se prenese kao iskustvo odavde. Mogućnosti za međunarodnu mrežu razmene znanja i iskustava u obrazovanju osuđenika su neograničene. Potrebno je uključiti više škola i zainteresovanih pojedinaca, više novih međunarodnih projekata razmene stručnog osoblja, kao i duže trajanje razmena. Već postoje brojne elektronske mreže za razmenu znanja u ovoj oblasti, ali se čini da taj potencijal nije dovoljno iskorišćen kod nas. S obzirom da je ova mobilnost bila prva prilika da se svi njeni učesnici uživo okupe, ona je, takođe, služila za razmenu znanja i iskustva i među samim učesnicima iz Srbije

